

УДК 338

Д.Д. Плинокос, асп.

Кіровоградський національний технічний університет

Тенденції розвитку діяльності з надання освітніх послуг іноземним громадянам у ВНЗ України

В роботі досліджено сучасний стан та тенденції розвитку ринку освітніх послуг для іноземних громадян. Визначено основні країни-постачальники студентів в Україну, перспективи розвитку співробітництва з деякими регіонами світу та окремими країнами. Розроблено науково-практичні рекомендації стосовно активізації діяльності держави та вітчизняних вищих навчальних закладів у сфері надання освітніх послуг іноземним громадянам.

освіта, іноземні студенти, освітні послуги, вищі навчальні заклади

Постановка проблеми. Розвиток сучасного світу вимагає визначення країн, що мають конкурентні переваги в світі. Одним з таких показників є розвиток системи освіти країни та зацікавленість в отриманні освітніх послуг іноземними студентами в тій чи іншій країні. Україна має всі передумови для залучення на навчання іноземних студентів з близького та дальнього зарубіжжя, при цілеспрямованій політиці держави в цьому напрямі.

Зазначене питання потребує подальшого вивчення та дослідження в зв'язку з недостатньою увагою з боку наукових кіл.

Проблематика розбудови системи вищої освіти, вивчення закордонного досвіду в цьому напрямі, а також питання фінансування освіти, надання освітніх послуг та підготовки конкурентоспроможних кадрів знайшли відображення у працях багатьох науковців, зокрема таких як: Грішнова О.А., Долішній М.І., Зінов'єв І.Ф., Кратт О.А., Лаврук О.С., Левченко О.М., Оболенська Т.Є., Слоква М.Г., Савельєв Є.В., Салига С.Я., Яременко О.О. та ін.

Мета статті полягає у наступному:

- проаналізувати сучасний стан ринку освітніх послуг в Україні;
- визначити основні країни-постачальники іноземних студентів в Україну;
- надати практичні рекомендації по активізації діяльності в сфері надання освітніх послуг іноземним громадянам.

Україна представлена на міжнародному ринку освітніх послуг вже досить давно та є відомим в світі постачальником освітніх послуг для іноземних громадян. Основними постачальниками студентів в Україну є країни Близького Сходу, Північної Африки, КНР, країни колишнього СРСР.

В 2008/09 році в Україні навчалось майже 44 тис. студентів з інших країн, а в 2009/10 році вже більше 44 тис. Переважно це були студенти з КНР (6258 осіб), Росії (3886 осіб), Туркменістану (3823 осіб), Індії (2852 осіб), Йорданії (2566 осіб), Сирії (2089 осіб), Ірану (2036 осіб), Марокко (1028 осіб) [1]. В Україні 204 вищі навчальні заклади здійснюють підготовку іноземних студентів [2].

За динамікою прийому і загальною чисельністю іноземних студентів Україна входить в десятку провідних країн світу [3]. Україна володіє майже 1% міжнародного ринку освітніх послуг, має перспективи розвитку цього напрямку та закріплення на світовому ринку з високоінтелектуальною послугою, яка здатна приносити непогані прибутки для країни. В Україні навчаються студенти з 127 країн світу [2].

В процесі залучення іноземних студентів на навчання на сучасному етапі спостерігається дві тенденції: по-перше, це збільшення студентів з країн колишнього СРСР та Африки; по-друге, це зменшення студентів з країн Близького сходу, втрата Україною традиційних ринків постачання освітніх послуг.

Якщо перша тенденція є позитивною для України та має перспективи до подальшого розвитку. Зокрема, це стосується країн Середньої Азії: Азербайджану (збільшення в 5 разів – з 193 студентів у 2004 році до 989 студентів у 2009 році), Туркменістану (збільшення більше, ніж у 3 рази – з 858 студентів у 2004/05 н.р до 2785 осіб у 2008/09 н.р.), Узбекистану (збільшення в 3 рази – з 167 чол. до 507 чол.). Спостерігається також збільшення студентів з Киргизстану, Таджикистану, Казахстану.

Стабільно високою є кількість студентів, що прибувають з близького зарубіжжя, – Росії (4613 студентів в 2009 році), Білорусі (389 студентів), Молдови (1248 студентів) [4].

Але на нашу думку, зазначена тенденція хоча і є позитивною, але має потенційну загрозу для розвитку з боку системи освіти України. Поступовий перехід на навчання виключно українською мовою у ВНЗ України може зменшити кількість студентів з країн близького зарубіжжя. Для багатьох іноземних студентів перехід на українську мову під час надання освітніх послуг у ВНЗ буде означати додатковий рік навчання на підготовчому відділенні та призведе до додаткових витрат, а це значно зменшить кількість бажаючих навчатися в Україні.

Зокрема, якщо проаналізувати зміни у кількості студентів з Росії, то незважаючи на значну кількість студентів, динаміка залучення студентів на навчання є негативною та має тенденцію до поступового зменшення протягом останніх років (2004-2009 роки). Показовим став 2009/10 навчальний рік, коли кількість студентів з Росії скоротилося до 3886 осіб, тобто більше, ніж на 500 студентів (рис. 1) [1].

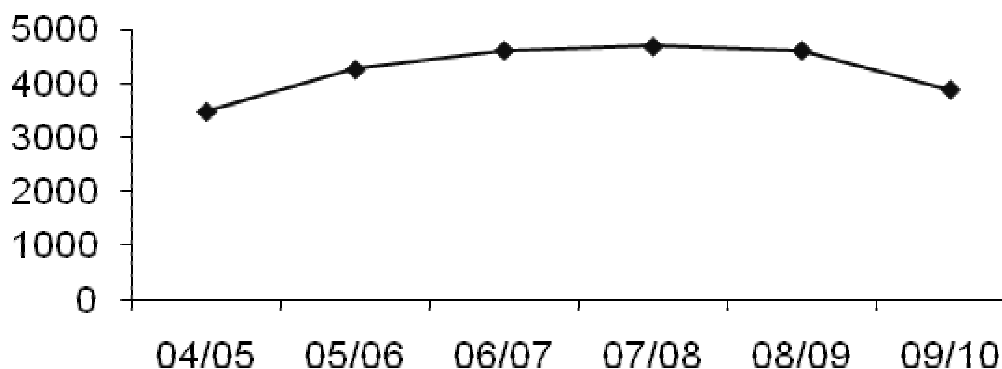

Рисунок 1 – Динаміка зміни чисельності студентів з Росії (2004-2010 рр.)

Частка Росії становить майже 10% від загальної кількості іноземних студентів України, і зменшення кількості студентів з Росії є потенційною загрозою втрати одного зі стратегічних партнерів та постачальників студентів. При цьому активна політика Росії, спрямована на залучення студентів, може не тільки сприяти зменшенню студентів з Росії в українських ВНЗ, а призведе до відтоку українських студентів зі східних областей до Росії. Загалом же ситуація з залученням студентів на навчання з

країн колишнього СРСР є позитивною, в зв'язку з визнанням української вищої школи та її досягнень на теренах колишнього Радянського Союзу.

Але не дивлячись на успіхи в роботі з країнами колишнього СРСР, в Україні є серйозні проблеми із залученням студентів з країн Близького Сходу, зокрема з країн основних постачальників, таких як Сирія, Іран, Ліван.

Останні 5 років спостерігається негативна тенденція щодо залучення студентів на навчання з даних країн (рис. 2).

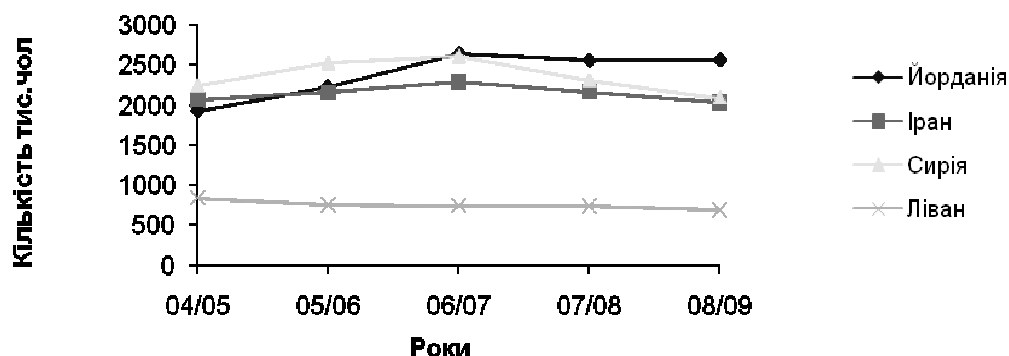

Рисунок 2 – Динаміка зміни кількості студентів з країн Близького Сходу

Так спостерігається значне зменшення студентів з Лівану – з 839 осіб до 687 осіб за 5 останніх років, Сирії – з 2238 до 2089 осіб. Таке зменшення буде мати і в подальшому негативну тенденцію в зв'язку з тим, що період навчання становить 6-7 років, а залучення протягом останніх 5 років не було. Переломним став 2006/07 навчальний рік, після якого почалося зменшення кількості студентів з указаних країн. В наступні 7-8 років, при відсутності залучення студентів, Україна може взагалі залишитися без студентів з цього регіону.

Крім зазначених країн, великим постачальником студентів залишається Палестина, але кількість студентів в останні 5 років з даної країни є майже незмінною – близько 550 чоловік. Кількість студентів з інших країн регіону є незначною і не може бути визначена як базовий показник, оскільки суттєво не впливає у теперішній час на загальну картину. Єдина країна, де спостерігається стабільне зростання, – це Ірак, де за останні роки збільшилася кількість студентів – з 22 студентів в 2004/05 до 977 студентів в 2008/09 н.р. Цьому сприяло поступове відновлення економіки цієї країни та активна участь в миротворчих та відновлювальних роботах представників України. Але спиратися та проводити політику залучення студентів лише з однієї країни в регіоні було б невірно.

Тому Україні слід провести ряд першочергових заходів щодо залучення іноземних студентів в країну, а саме:

- проаналізувати причини зменшення кількості студентів, що прибувають з країн Близького Сходу (ці завдання покласти на МОН України, вищі навчальні заклади, Міністерство закордонних справ);
- визначити пріоритетні регіони та країни-постачальники студентів (МОН, МЗС);
- впровадити навчання російською мовою у якості іноземної для студентів з близького зарубіжжя та країн СНД;
- розробити та впровадити невідкладні дії щодо підвищення привабливості системи освіти України в регіоні Близького Сходу (МОН, МЗС);

- провести виставки та рекламні акції в найбільших містах країн – пріоритетних постачальників студентів (МЗС, МОН);
- спростити доступ до вищої освіти України через спрощення системи визнання іноземних документів про освіту – нострифікацію (МОН України);
- розглянути діяльність органів МЗС України в різних країнах щодо наявності перешкод в оформленні в'їзних віз з метою навчання;
- підтримати на державному рівні діяльність організацій випускників в зарубіжних країнах і в Україні.

Висновки.

Таким чином, проведене дослідження свідчить, що Україна має досить високу кількість іноземних студентів. Однак необхідно відмітити, що формування цієї кількості відбувається завдяки минулим надбанням та певній відомості системи освіти України в світі. Але для успішного розвитку цього напрямку необхідна цілеспрямована, скоординована діяльність органів влади, ВНЗ України. Крім того, необхідно чітко визначити пріоритети розвитку та основні країни-постачальники студентів. Спираючись на наукові дослідження, слід активізувати міжнародну діяльність ВНЗ в найбільш привабливих регіонах світу, за активної участі держави в особі МЗС та МОН України.

Список літератури

1. В Україні здобувають освіту 44082 іноземці / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/main.php?query=newstmp/2010_1/10_02/.
2. Доповідь міністра освіти і науки Івана Вакарчука "Університетська автономія і реформа вищої освіти. Ситуація в Україні" / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/newstmp/2008/23_12_1/doc2.doc.
3. Матеріали до доповіді Міністра освіти і науки України С.М. Ніколаєнка на підсумковій колегії Міністерства освіти і науки з питання "Забезпечення якості вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства" (м. Харків 1-2 березня 2007 рік) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/newstmp/2007/27_02/doc.doc.
4. Про освіту в Україні / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mavu.net.ua/Edu/>.

Д. Плинокос

Тенденции развития деятельности по предоставлению образовательных услуг иностранным гражданам в высших учебных заведениях Украины

В работе исследовано современное состояние и тенденции развития рынка образовательных услуг для иностранных граждан. Определены основные страны-поставщики студентов в Украину, и перспективы развития сотрудничества с регионами мира и отдельными странами. Разработаны научно-практические рекомендации относительно активизации деятельности государства и отечественных высших учебных заведений в сфере предоставления образовательных услуг иностранным гражданам.

D. Plynokos

Progress trends of activity on doing educational services to the foreign citizens in higher Institutes of Ukraine

In this research the current status and trends in the education market for foreign citizens are investigated. The main countries supplying students in Ukraine and prospects of co-operation with some world regions and countries are identified. The scientific and practical recommendations for activity activation of our government and domestic higher educational establishments in the field of educational services providing to the foreign citizens are suggested.

Одержано 30.03.10